

LETO V.
4
april 1979
glasilo szdl
občine
logatec

Logaške
NOVICE

KALIŠE

1979

IX.
planinski
tabor
v
Kališah

Letos se planinci ljubljanskega območja že devetič zapored srečujemo na tradicionalnem planinskem taboru, ki bo 20. 5. v partizanskih Kališah. S tem shodom bomo manifestirali svojo dejavnost in se pomenili o skupnih načrtih za bodoče.

Z letošnjo prireditvijo dajemo tudi svoj prispevek k proslavam enega najpomembnejših letošnjih vzponov naših planincev v tuje gore, na najvišji vrh sveta Mont Everest v pogorju Himalaje. Že v lanskem letu je PD Logatec, v počastitev 200-letnice prvega vzpona na Triglav in 85 let organizacije na Slovenskem, trasiralo Notranjsko planinsko pot. Ta dva jubileja nista le planinska, ampak imata splošen nacionalni pomen. Z dejanjem, ki so ga opravili 4 srčni planinci iz Bohinja, je bil enkrat za vselej potrjen slovenski značaj naših gor, po katerih so segali tuji še mnogokrat pozneje, vse do NOB, ko je na vrhu Triglava zaplapolela partizanska zastava.

V letošnjem letu, ko praznujemo pomembne obletnice, 60 let ZKJ, ZSJ in SKOJ-a ter ob dejstvu, da je na ljubljanskem območju približno 35000 planincev, ki redno zahajajo v naravo in gore, kjer si obnavljajo svoje moči, se vzgajajo v skromnosti in tovarištvu, požrtvovalnosti, razvijajo svoj patriotizem in sposobnost za morebitno sodelovanje v obrambi, kar je pridobitev socializma, se bomo srečali s planinci bratskih republik in zamejstva.

Logaški planinci niso aktivni le v PD, ampak aktivno sodelujejo kot delegati, odborniki, inštruktorji, vodniki, mentorji in markacisti. Vse delo se odvija na čisti amaterski osnovi brez slehernega profesionalizma in ob več kot skromni finančni podpori TKS in drugih dejavnikov. V bodoče si bomo planinci še bolj prizadevali za razširitev svojih vrst, zlasti po šolah in delovnih kolektivih. Svoj program želimo razviti v tej smeri, da bodo storitve PD, zlasti vodnikov, vselej in po želji na razpolago vsem delovnim kolektivom, ki želijo organizirati rekreacijo za svoje delavce v planinski obliki. Hribovita ljubljanska okolica, povezana z Notranjsko, je idealna za ta namen. Lahko je dostopna, peštra po naravnih lepota ter kulturnih in zgodovinskih zanimivostih. Krožna planinska pot okoli tega predela Zaplane, Kališ, Vinjega vrha, Kureščka, Janč, Ljubljane, prek Rašice in Polhograjske grmade, je pravzaprav eden največjih TRIM objektov, ki se nam sam ponuja, a se vsi premalo zavedamo lepote narave, kjer živimo.

Prav omenjeni tabor bo odkril lepote našega kraja v partizanskih Kališah. Priprave na to prireditve so v polnem teku. Formirane so posebne komisije, želimo si le še lepega vremena. Pričetek slovesnosti ob ob 10. uri s kulturnim programom ob sodelovanju pihalnega orkestra, fanfar, združenih pevskih zborov, tamburaškega orkestra, recitatorjev, harmonikašev in zabavno-glasbenega ansambla glasbene šole.

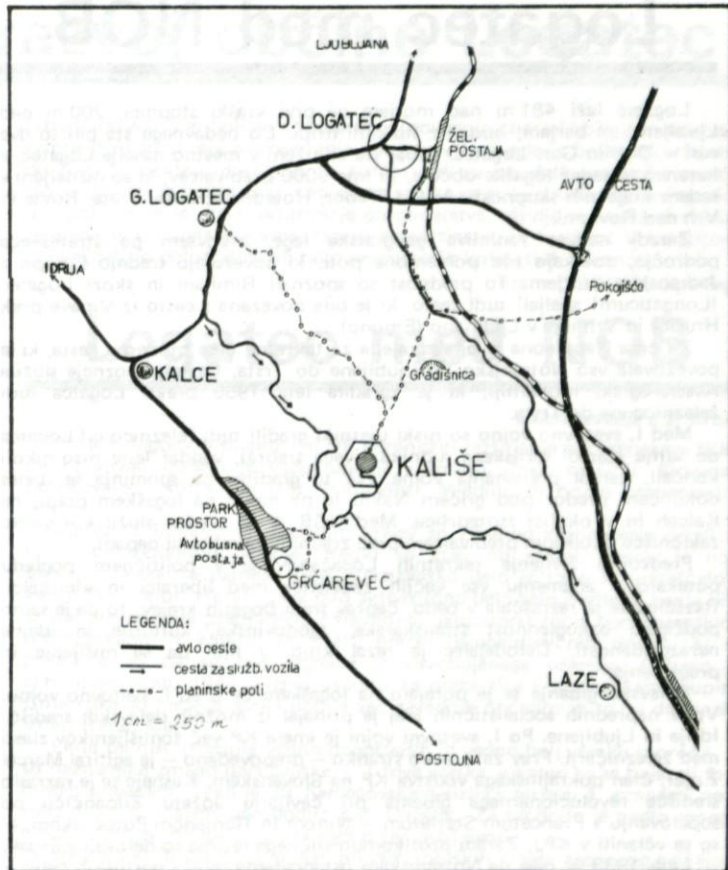
Med programom se bodo zvrstili govorniki, v osrednjem delu programa pa bo razvite prapora PD Logatec, ki slavi letos tudi 5-letnico obstoja. Pokroviteljstvo nad taborom je prevzela SO Logatec. Naj povemo še to, da bo ta dan odprt tudi muzej v Tončkovem domu, marljivi logaški jamarji pa bodo v primeru lepega vremena organizirali spust v Gradišnico. Sam tabor pa se bo odvijal v vsakem vremenu.

Namen pričujoče priloge v Logaških novicah je našim občanom in ostalim prebivalcem v Sloveniji in izven naše republike prikazati dejavnost, zgodovino in razvoj Logatca, življenje naših občanov med NOB in sedaj. Da bomo uresničili IX. planinski tabor nam zagotavljajo: PD Logatec, DPO, delovne organizacije in predvsem posamezniki, ki žrtvujejo svoj dragoceni prosti čas.

Pripravimo se na sprejem planincev, da bodo doživeli nepozabne trenutke iz kratkotrajnega bivanja v naši sredini. Preproste besede: „Bili smo že v Kališah zadnjo nedeljo v februarju in vse nam je všeč, tako da bomo radi to nedeljo spet prišli“, kot piše v programu izletov PD Ljubljana—matica za nedeljski izlet 20. 5. na IX. planinski tabor v Kališah, pove vse.

Zatorej: Dobrodošli vsi v partizanskih Kališah.

Viktor Premk

Kratek pregled zgodovine Logatca

O najstarejši naselitvi Logatca in okolice pričajo najdbe ostankov oglja, zgoljenih kosti in razbitin grobo izdelanih posod na severovzhodni strani hriba Velike Bukve. Okoli kope tega hriba so še vidni sledovi nekdanjega obzidja.

Prvi znani prebivalci na Logaškem so bili ilirski Japođi, ki so jih Rimljani v letih 35-33 pr. n. št. pokorili in sčasoma romanizirali.

Skozi logaško ozemlje je tekla rimska cesta, ki je povezovala Emono z Akvilejo. Ob cesti je bilo več postojank, med njimi tudi poštna postaja Longaticum, današnji Logatec. Na Lanišah v Hrušici je odlično ohranjen kartel, ki so ga pred leti obnovili. To je ostanek nekdanjih rimskih zapor, zgrajenih konec 4. ali v začetku 5. stol. n.št. v obrambo proti barbarom.

Ob stari rimski cesti Emona—Vrhnika—Logatec—Podkraj—Ajdovščina, so se od srede 6. stol. dalje naselili in naseljevali tudi Slovenci ob svojem prodiranju proti zahodu. Isto smer je imela tudi kasnejša srednjeveška cesta. Logatec je torej stal tudi v srednjem veku ob najvažnejši povezavi Slovenija z Italijo.

Pripadnost ozemlja današnje občine Logatec v srednjem veku je v starejši dobi precej nejasna. V 11. in 12. stol. je pripadalo oglejskim patriarhom, v prvi pol. 13. stol. pa avstrijskemu vojvodu Frideriku Bojevitemu, ki ga je zastavil grofom Goriškim, od katerih ga je odkupil kraj Henrik Češki, vojvoda Koroške.

Sedež uprave oz. urada Logatec v 15. in 16. stol. je bil v Gradu v Gornjem Logatcu. Leta 1533 je nadvojvoda Ferdinand zaradi dolgov zastavil logaško gospostvo Erazmu pl. Scheyerju, glavarju v Senju. Od tedaj so se kot zakupniki logaškega gospostva zvrstile najrazličnejše plemiške rodbine:

1559—1562 pl. Turni, 1652 brata Franc in Pavel pl. Scheir, ok. 1574 ljubljanski vicedom Jurij Hoffer, 1580-78 Vrban Ainkhurn, upravitelj Idrije, 1588-91 sta gospostvo za vicedoma upravljala oskrbnika Gašper Seremitz in Pavel Zobl, 1591 Jurij Ainkhurn, 1606-1617 Adam Moškun, njegov sinovi so ga prodali knezom Eggenberškim, ki se kot lastniki omenjajo 1668. 1716 je postal lastnik Johann Gašpar grof Cobenzl, 1810 ga je podedeloval grof Mihael Coronini iz Kromberga, po njegovi smrti pa ga je kupil knez Werian pl. Windischgratz. Ta rodbina je bila lastnik gradu v Logatcu vse do konca stare Jugoslavije.

Vsak od teh zakupnikov in kasnejših lastnikov, za katere so gospostvo povečini v Logatcu upravljali njihovi oskrbniki in upravitelji, je gledal, da iztisne čim več dohodkov iz gospostva. Zato so kmete obremenjevali tudi čez dajatve in služnosti, zapisane v urbarjih. Zaradi tega so se logaški podložniki večkrat pritoževali. L. 1515 so se udeležili slovenskega kmečkega upora.

Razen fevdalcev so logaške kmete v teku stoletij mučile še druge nadloge in nesreče. V 15. stol. so Turki napadli Logatec dvakrat iz vrhniške smeri, dvakrat pa iz Cerknice oz. Blok (1476, 1480, 1497). V 16. stol. so napadli enkrat preko Cerknice in dvakrat iz Postojne. L. 1559 so prek Cerknice napadli Laze in Jakovico ter ju požgali, ljudi in živino odpeljali, nato pa udarili proti Logatcu, kjer so prišli do Broda in tam ubili dva kmeta, 17 pa odpeljali. Tudi 1570 in 1582 so bili Turki na Logaškem. V času turških vpadov sta bila tabora v Gor. Logatcu (cerkev sv. Križa na hribu Tabor) in Dol. Logatec (prastara kapela sv. Nikolaja).

Ko je bila konec 16. stol. vzpostavljena poštna zveza med Ljubljano in Gorico oz. Benetkami, je bil Logatec poštna postaja na tej poti.

(Dalje na 2. strani)

Logatec med NOB

Logatec leži 481 m nad morjem na prvi kraški stopnici, 200 m nad Ljubljanskim barjem, obdan z nizkimi hribi. Do nedavnega sta bili to dve vasi – Dol. in Gor. Logatec. Sedaj sta združeni v mestno naselje Logatec, v katerem je sedež logaške občine, ki ima 9000 prebivalcev, ki so razdeljeni v sedem krajevnih skupnosti: Naklo, Tabor, Hotedršica, Laze, Trate, Rovte in Vrh nad Rovtami.

Zaradi nadvse zanimive geografske lege, predvsem pa strateškega področja, potekajo tod pomembne poti, ki povezujejo srednjo Evropo z Jadranskim morjem. To prednost so spoznali Rimljani in skozi Logatec (Longaticum) speljali tudi cesto, ki je bila povezana s cesto iz Vipave prek Hrušice in Vrhnike v Ljubljano (Emono).

Za časa Napoleona je bila zgrajena za takratne čase moderna cesta, ki je povezovala vso Notranjsko od Ljubljane do Trsta. Cesta je pozneje služila Avstro-ogrski monarhiji, ki je zgradila leta 1955 preko Logatca tudi železnico vse do Trsta.

Med I. svetovno vojno so ruski ujetniki gradili tudi železnico od Logatca do Idrije (zaradi idrijskega rudnika živega srebra), vendar le-te niso nikoli končali, zaradi prenehanja vojne. Na to graditev pa spominja še danes dokončani predor pod gričem Naklo in pa napis na logaškem polju, na Kalcah in v okolici Hotedršice. Med NOB je ta predor služil kot varno zaklonišče okoliškim prebivalcem pred zračnimi bombnimi napadi.

Predvojno življenje takratnih Logačanov je v političnem pogledu potekalo v znamenju vse večjih zaostritev med liberalci in klerikalci. Revščina se je razrašala v bedo, čeprav sredi bogatih krajev, to pa je samo podžigalo ozkoglednost stranskarke, zgodovinske, kulturne in idejne nerazgledanosti. Delodajalec je rezal kruh, z njih pa še mišljenje in prepričanje.

Delavsko gibanje se je porajalo na logaškem že pred I. svetovno vojno. Vpliv naprednih socialističnih idej je prihajal iz možnih delavskih središč: Idrije in Ljubljane. Po I. svetovni vojni je imela KP več somišljenikov zlasti med železničarji. Prav zato novo štranko – prepovedano – je agitiral Marcel Žagar, član pokrajinskega vodstva KP na Slovenskem. Kasneje se je razraslo središče revolucionarnega gibanja pri čevljarju Jožetu Zupančiču ob sodelovanju s Francetom Sterletom – Ninom in Romanom Potočnikom, ki so se včlanili v KPJ. Zaradi protikomunističnega režima so delovali v ilegali.

Leta 1933 je bila na Notranjskem ustanovljena mreža partijskih celic – med njimi tudi na logaškem. Z bazo jih je povezal Boris Ziherl. Zaradi izdajstva je bila celotna mreža kmalu razkrita, večina članov pa je bila na t.i. notranjskem procesu obsojena. Misel proletarcev je med ljudstvom še nadalje tekla. Organizirali so stavke železničarjev in žagarjev, ki pa so tudi praznovali 1. maj.

V protestu paktu z dne 27. mar. 1941 (Rim–Berlin–Tokio), kateremu se je pridružila tudi takratna izdajalska vlada Jugoslavije, so Logačani organizirali protestno zborovanje, v katerem je sodelovalo več sto ljudi.

Povorka se je vila od žel. postaje proti takratnemu Sokolskemu domu v Dol. Logatcu (za ljubljanskim Sok. domom je bil tu VI. največji dom v Sloveniji), dvorano pa so napolnili do zadnjega kotička.

Prišel je 6. april 1941, dan ko so Jugoslavijo napadle fašistične in nacistične hord, pri delu pa jim je pomagala izdajalska vlada in tako izdala lastni narod. Edini, ki so vedeli, kje jim je mesto v teh težkih trenutkih, so bili proletarci – delavci študentje, kmečki živeli – ki je že predhodno izkusil mračnijaštvo bivše Jugoslavije. Po direktivi KP so zbirali zavrženo orožje

Kratek pregled zgodovine Logatca

(Nadaljevanje s 1. strani)

Ko so prišli Francozi v naše kraje, je imel general Bernardotte svoj glavni štab v Logatcu, od koder je 29. marca 1979 izdal proglas prebivalcem Kranjske. Mesec dni kasneje pa je potoval skozi Logatec sam Napoleon.

Ko še ni bilo železnice skozi Logatec, je bil v prvi pol. 19. stol. promet po državni cesti skozi Logatec zelo živahen, v njem so baje bili le vozniki in gostilničarji.

Ko so 1855 odprli južno železnico, se je življenje v Logatcu v marsičem spremenilo. Zasluzkov s prevozništvom je bilo precej manj.

Ljudje so se v večji meri začeli ukvarjati s kmetijstvom. Razvijati se je začela lesna in druga trgovina ter prevozi blaga v Idrijo in iz nje.

Močno je na razvoj Logatca vplivala postavitev okrajnega glavarstva, sodnije in davkarije. Ti uradi so pričeli z delom 1875 v logaškem gradu.

Hud udarec za nadaljnji razvoj pa je pomenil velik požar 1876, ki je izbruhnil v neki hiši v Čevici in se zaradi močnega vetra razširil v Gorenji Logatec in Brod. Čez 100 družin je ostalo brez strehe. Po vsej Kranjski so zbirali denarno pomoč zlogaške pogorelce. Kjer so stale prej stare, s slamo krite hiše, so zgradili nova, z opeko krita poslopja.

Industrija se je v večji meri začela razvijati v drugi polovici 19. stol., ko so nastali številni obrati lesne industrije, zlasti v Dol. Logatcu.

Viri: Sestavil: Franc KORENČ

– Božo OTOREPEC: Iz zgodovine Gor. Logatca (KRONIKA, časopis za kraj. zgodovino, XX. letnik, 1972, št. 3)

– Logaško okrajno glavarstvo. Zemljepisni in zgodovinski opis. Uredil VOJTEH RIBNIKAR. Logatec 1889.

– Krajevni leksikon Slovenije. I. knjiga, uredil: Roman SAVNIK, DZS, Ljubljana 1968.

kapitulantske kraljeve vojske s parolo, da bo še vse prav prišlo, ker vojna še ni končana. 11. aprila 1941 so Logatec zasedle italijanske enote in okupacijske oblasti so nato priključile naše kraje v ljubljansko pokrajino italijanski fašistični monarhiji.

Ze 28. maja 1941 je prišlo do prvega sestanka somišljenikov OF in KP, ki so se predhodno povezali z OF slovenskega naroda. Temu sestanku so botrovali logaški aktivisti-ke, ki jih je vodil iz naprednih sokolskih vrst prav tov. Rado Pehaček. Ustanovitev OF v Logatcu je potekala nadvse konspirativno v Tolazijevi hiši. Za pristop k OF so glasovali vsi prisotni. Organizirale so se trojke za pridobivanje članstva, zbiranje prispevkov, raznašanje propagandne literature itd. (Ustanovitev OF je bila za Logatec kasneje pri MIHEVC ANI) Dol. Logatec.

V mesecu juniju 1941 je bil ustanovljen rajonski odbor OF – Logatec, po vaseh in zaselkih pa so rastle terenske odbori OF. Član okrožnega odbora OF za Notranjsko je postal tov. Pehaček. Po razdelitvi tega okrožja sta bila rajonski odbor OF in rajonski komite KP Logatec vključena v okrožje Vrhnika. Aktivisti OF so stopnjevali z različnimi akcijami odpor, ki se je kazal v pogostih sabotažah na komunikacijah, terenci pa so širili idejo narodne socialne osvoboditve med ljudstvom. Zaradi aktivnosti aktivistov OF, je pričela italijanska oblast, ki je imel v Logatcu 3 krat več vojakov kot je bilo prebivalcev, filtrirati svoje vohune, izbrane iz vrst ozkorazgledanih, klerikalnih domačinov in vrste OF. Zaslepljeni so bili z bojem proti rdeči nevarnosti. Svobodoljubni domačini so se, razen nekaterih nečastnih izjem, upirali z bojkoti in ignoriranjem oblasti. Le-ti so pričeli groziti s talci in so uvedli izjemno sodišče s smrtnimi obsodbami. Tako je prišlo v oktobru mesecu tudi do prvega obračuna z domačimi izdajalci. Logaški terenci so bili tedaj že močno povezani s partizani, ki so se javljali okoli Logatca: na Tolstem vrhu, na Medvedjem brdu, v polhograjskih Dolomitih proti Rovtam.

Na novo leto 1942 je odšla prva večja skupina Logačanov v partizane. Zaradi sistematične dejavnosti OF proti okupatorju, so le-ti že spomladi tega leta obdali Logatec z žico in bunkerji ter izvedli veliko racij. Tedaj so bili ljudje tod priča prvim aretacijam, konfinacijam in departacijam pripadnikov OF v Italijo in na Rab, kar je bil hud udarec za OF na Logaškem.

Konspirativni kraji za srečanja partizanov (javke), so postale Žibrše in Kališe, kjer je bil prav te spomladi osnovan Logaški vod, ki je že v maju prerasel v Logaško četo. Ta je delovala v sestavi 4. Polhograjskega ali Dolomitskega bataljona Notranjskega odreda, nato pa v Dolomitskem odredu. Vse številnejše akcije so vnašale zmedo, strah in negotovost med okupatorja, ki se je znašal nad zajetimi člani OF in KP. Tako so 23. junija 1942 leta ustrelili 8 rodoljubov pri Horjulu (po njih se imenuje OŠ „8. talcev“ v Logatcu).

Zaradi okupatorjevega terorja je nastalo od julija do septembra istega leta zatišje v dejavnosti OF. Pripadniki OF in KP so postali oprezniji, to pa so izkoristili reakcionarni pripadniki nastajajočega belogardizma in pospešeno organizirali belogardistične postojanke na območju Logatca.

Spomladi 1943 se je delo rajonskega odbora OF znatno razširilo in okrepiło. V okoliških vaseh so organizirali odbore OF, ženske, mladinske, partijske in skojevske organizacije. Prednjačili pa so skojevci, ki so izvedli mnogo uspešnih akcij in tako slabili moč belogardističnih postojank, obenem pa pripravljali mladino na množičen odhod v partizane.

Rajonski odbor OF Logatec je ob kapitulaciji Italije 8. septembra 1943 izdal navodilo o splošni mobilizaciji za moške od 18. do 50. leta, kot je narekoval razglas glavnega štaba NOV, obenem pa je potekala tudi akcija razoroževanja umikajoče italijanske vojske.

Zaradi nastalih nenadnih dogodkov in večje osveščenosti posameznikov, so dne 12. septembra 1943 začeli Logačani odhajati v partizane, lahko bi rekli, da je bil odhod plebiscitaren, saj so se ljudje prostovoljno odločali za narodnoosvobodilno gibanje. Iz poročila glavnega štaba NOV in PO Slovenije je razvidno, da se je tega dne odzvalo klicu domovine nad 200 borcev.

Prostovoljce, ki so se zbrali na Ravniku in v Žibršah, so dali v večjo partizansko enoto, ki je sestavljala začasni bataljon (od 18. do 20. septembra 1943). Komandni kader, sestavljen iz terencev, partijcev in skojevcev, je v bataljon vključil tudi vračajoče se internirance iz Italije. Novo nastali Logaški bataljon sta vodila sekretar rajonskega odbora Logatec Leopold Škraba–Vanja in Anton Kramar–Zvone. Takoj se je vključil v boje na liniji Godovič–Črni vrh, kjer je moral zadrževati prodiranje Nemcev iz Logatca proti Ajdovščini, od koder so morali partizani evakuirati ranjence in vojaški material. Tu je Logaški bataljon zaminiral most in postavil prepreke na cesto, Nemce pa je zadrževal 2 dni. Zaradi neizkušenosti je pretrpel precejšnje izgube, predvsem zaradi zahrbtnega vdora nemških enot z Idrijskega. Prav ta čas štejem logaško partizansko življenje za najbolj „krvavo jesen“.

Posamezne skupine (ostankov Logaškega bataljona), ki so štele od 70-80 partizanov, so se kasneje vključile kot jedra na novo ustanovljenega Dolomitskega odreda, ki se je formiral na Korenem, nekaj skupin pa se je pridružilo drugim enotam na Notranjskem in Primorskem. Nekateri izmed teh borcev so postali tudi poveljniki in politični komisarij 9. korpusa.

(Dalje na 3. strani)

Dosedanji in bodoči razvoj občine Logatec

Občina Logatec s svojimi 17.293 ha, se razteza okoli logaške planote v hribovitem svetu ob važnih komunikacijah: železnici Ljubljana-Trst ter avtomobilsko cesto, ki povezuje Ljubljano z Reko, Koprom ter Gorico, kakor tudi z Gorenjsko preko Žirov, Notranjsko s cesto preko Rakeka in Cerknice ter Tolminsko s cesto preko Idrije. Ravnski del je po površini skromnejši, saj se razteza le ob cesti Ljubljana-Postojna, kjer se nahajata Logaška planota in del Planinskega polja, na zahodu pa je manjše Hotenjsko polje. Tudi geološko je svet dokaj razgiban, saj gre približno po cesti Logatec-Kalce-Hotedršica tektonska prelomnica med kraškimi svetom, ki ima vse njene značilnosti ter dolomitom in škriljavcem.

Dobri dve tretjini površine pokrivajo pretežno jelovi gozdovi, ki so imeli in imajo tudi največji vpliv na glavni razvoj gospodarstva v občini. Pred vojno je v Logatcu pretežno delovala lesna trgovina, žagarstvo in mizarstvo z nekaj mlečne proizvodnje in siraštom. Še leta 1953 je bilo v občini 43 % kmečkega prebivalstva, danes, po 25 letih, pa ga je komaj še 15 %. Gozdne površine prodirajo na opuščene degradirane kmetijske površine, to prodiranje se vse bolj usmerja s planiranjem površin namenjenih za poljedelstvo in še posebej za živinorejsko proizvodnjo. Okoli 8000 občanov, povezanih v krajevnih skupnosti, se je vse bolj naseljevalo v Logatcu, zadnjih nekaj let pa se že opaža zmanjšana fluktuacija v centru in naprej v Ljubljano in druge večje kraje.

Socialno-ekonomsko strukturo vse bolj spreminjajo razvijajoča se lesna in papirna industrija, konfekcija, gradbeništvo in družbene dejavnosti te še vedno prepočasen razvoj malega gospodarstva. V občini Logatec živi nekaj nad 8000 prebivalcev in je ena od najmanjših občin v Sloveniji. V občini je zaposlenih 2.650 delavcev, 350 pa jih dela izven občine. Dnevna migracija delavcev je zaradi večjih mest, zlasti Ljubljane razumljiva, saj se razdalja zmanjšuje z novo avtomobilsko cesto in vse večjo motorizacijo. Občina Logatec sodi s 44 prebivalci na km² med podpovprečno naseljene občine, to pa je zaradi dokaj velike gozdnosti relativen pojem. Napredek v gospodarskem razvoju občine v zadnjih letih je precej velik, saj je bil družbeni proizvod na zaposlenega v letu 1960 še daleč pod slovenskim povprečjem, leta 1970 je bil približno izenačen, danes pa je občina že na 24. mestu. Še večji razvoj pa dosega družbeni standard, saj je izboljšani materialni položaj družbenih dejavnosti, še zlasti pa je posvečena vsa družbena skrb mlademu rodu. Že skoraj 15 let delovni ljudje in občani s samopriskom gradijo nove šole, vrtce in zdravstvene objekte. V šolstvu ni več nikjer izmenskega pouka. Ne glede na hiter porast otrok, je zgrajenih večina novih šol in se postopoma prehaja na celodnevno šolsko vzgojo. Otroško varstvo ima zgrajene vse nove vzgojnovarstvene objekte in še se gradite nove kapacitete.

Zdravstvo se že vrsto let ne stiska več v majhni hišici, ampak je skupaj z lekarno v novem zdravstvenem domu.

Preurejeni in dograjeni so kulturni domovi, ki pa v celoti več ne omogočajo pravega kulturnega udeleževanja in življenja. Podobno je tudi s telesnokulturnimi in rekreacijskimi objekti, ki jih za normalen razvoj mladine, delovnih ljudi in občanov skoraj da ni. V naslednjem srednjeročnem obdobju predvidevamo gradnjo kulturnih in športno-rekreacijskih objektov, saj so iniciative in zahteve občanov po takih napravah vsak dan večje.

Sirjenje kraja Logatec iz vaškega v mestno naselje je povzročilo in še vedno povzroča velike probleme, zlasti zaradi premajhne urejenosti prostora, urbanizacije, komunalnih naprav, ker se še gradi precejšen del osnovnih naprav: vodovod, kanalizacija, čistilna naprava, elektro in telefonsko omrežje, cestne povezave in drugo.

Gospodarske dejavnosti, v katerih se edino realizira skupno vloženo delo delovnih ljudi, izkazujejo porast dohodka v tem srednjeročnem obdobju, vendar pa pada njihova akumulativna sposobnost. Uresničevanje politike večjega vlaganja v sodobnejšo tehnologijo, zlasti v lesno industrijo in gozdarstvo, v zadnjem letu ne sledi predvidevanjem, prav vsled premajhne akumulativnosti teh panog.

Prav lesna industrija je največji izvoznik končnih proizvodov na zapadno tržišče. Vendar izvoz ne raste več s takim trendom, kot je rasel do leta 1973, odnosno je celo v padu.

Kljub vsem težavam pa ima gospodarstvo občine objektivne pogoje za

Notranjska planinska pot v luči narodnoosvobodilne borbe

Pozdravljam dejavnost planinskega društva Logatec, ki je uredilo svojo Notranjsko planinsko pot skozi kraje, kjer so se med narodnoosvobodilno borbo bili težki boji naših enot in kjer je sodelovalo mnogo borcev iz Logatca in njegove okolice.

Po teh poteh in stezah so med vojno potekale pomembne kurirske zveze in povezovala slovensko Primorje z vodstvom NOB, ki je bilo takrat na območju kočevskih gozdov. Nešteto krat smo jih prehodili v največji tišini in previdnosti, v stalni življenjski nevarnosti, nešteto krat smo lačni in prezebli iskali kruha pri naših ljudeh, ki so si od ust pritrkali poslednjo skorjico za partizane. Tu smo prenašali mnoge zaupne vesti in material in spremljali najvišje voditelje naše NOV. Ni zgolj slučaj, da je za zaključek te planinske poti izbran ravno predel Kališ v bližini Logatca, kjer se je med vojno dalj časa zadrževal logaški rajon. Deloval je pri aktiviranju prebivalcev večjega dela Notranjske z NOB in uspešno izvedel mnoge akcije ter žrtvoval v bojih za svobodo dosti mladih življenj.

hitrejši razvoj. Vse bolj se dohodkovno povezuje znotraj občine in navzven, pripravljeno so ukrepi za povečanje produktivnosti dela in boljše izkoriščanje družbenih vodstev, dograjuje se sistem delitve po delu v smeri čimvečje motiviranosti za boljše delo, kadrovska struktura se kvalitetno spreminja, kar omogoča hitrejšo prestrukturiranje gospodarstva, razvija se terciarni sektor, zgrajena je sodobna trgovina, razvija se gostinstvo in turizem. V kmetijstvu se uveljavljajo določbe novih tako imenovanih kmetijskih zakonov.

Franc GODINA, dipl. ing.

Logatec med NOB

(Nadaljevanje z 2. strani)

Po teh dogodkih so aktivisti OF pomnožili razširjanje partizanskega tiska, da bi vlivali ljudem še večje upanje v zmago. Tako so širili: Slovenski poročevalec, Notranjski glas, Radiovesti, Mladino in drugo propagandno gradivo.

Ljudje iz Logatca in okoliških krajev so z veliko zagnanostjo delali za narodnoosvobodilno gibanje. Redki so stali ob strani, čeprav je novi okupator kazal še ostrejšo zobe. Partizansko delo je raslo in preraščalo v vsesplošni odpor. Hkrati pa je bilo aktivistično delo zelo oteženo, ker je bilo skoraj vse ozemlje preprejeno s številnimi okupatorskimi in domobranskimi postojankami, v katerih je živelo precej belgardističnih družin, ki so pribežale ali pa so bile izgnane iz osvobojenega ozemlja. Oživel je vohunstvo. Leto 1944 je bilo usodno za prebivalce Logatca, kajti skupine Črne roke so meseca aprila pobile več zavednih občanov in to pri družinah: Vilar, Rihar, Meze.

Le-te pa niso prepile vedno pogostejših in vedno bolj veselih sporočil, ki so naznanjala zmago partizanske - Titove vojske, v kateri so se bojevali tudi mnogi Logačani. Tako je 29. hercegovska divizija v sestavi 4. armade v noči med 4. in 5. majem osvobodila tudi Logatec. Za svobodo je padlo mnogo hrabrih borcev, njihov lik pa še vedno živi med nami.

Spomeniki in obeležja, posuti po vseh logaških krajih, zgovorno pričajo o dragocenih, vendar neizbežnih žrtvah, ki jih je mali kraj daroval za veliko zmago.

Prav v počastitev množičnega odhoda Logačanov in partizane leta 1943, praznujemo 12. september kot naš občinski praznik. Odllok je bil izdan leta 1957.

Prav tako so bili podeljeni domicili enotam NOV in POS, narodnoosvobodilnim organizacijam in ustanovam na območju občine Logatec in to:

- Dolomitskemu odredu
- Jurišnemu bataljonu XXXI. divizije
- aktivistom OF notranjskega okrožja
- Logaškemu bataljonu
- SPOMENIKI iz polpretekle zgodovine v logaški občini so:
- Spominska plošča na hiši Vilar Gabrijele, Stara cesta 9., postavljen 4. 7. 1959 (poboj Črne roke)
- Spomenik pri Jački - Dolenji Logatec, postavljen 4. 7. 1957 (padlima Pirnat Antonu in Trček Jakobu, poboj Črne roke)
- Spomenika na pokopališču v Dol. Logatcu, borci POJ in NOV - poklanja sekcija žena Logatec, postavljen 1955 (padlim borcem v Horjulu)
- Glavni spomenik pri Kramarju, postavljen dne 14. 9. 1958 (simbol vsem padlim krajanom)
- Spominska plošča na hiši v Blekovi vasi 5, dne 4. 7. 1959
- Spominska plošča na hiši Gor. Logatec 1, 4. 7. 1959
- Spominska plošča na hiši Tržaška 77, 4. 7. 1959 /vse tri plošče v spomin padlim zaradi poboja Črne roke)
- Glavni spomenik v Gor. Logatcu pri mostu, dne 13. 9. 1964
- Spomenik padlim borcem na pokopališču v Gor. Logatcu postavljen dne 13. 9. 1951 (padlim na območju Logatca)
- Spomenik padlim borcem Hercegovcem na Grčarevskem vrhu, iz 1954
- Spomenik na križišču poti v Kališe nad Grčarevcem, 1961
- Spomenik padlim borcem v Lazah, postavljen 1951
- ~~Spomenik padlim borcem Hercegovcem v Grčarevcu, postavljen 1954~~
- Glavni spomenik v Hotedršici, postavljen 26. 6. 1957
- Spomenik iz prve svetovne vojne pri pokopališču v Hotedršici, postavljen 1919 (obnovljen takoj po II. svetovni vojni in sedaj posvečen vsem padlim v I. in II. svetovni vojni)
- Spomenik na vrh Židanka, postavljen 1. 11. 1951 (pokopanih 13 neznanih partizanov)
- Spomenik ustreljenih talcev v Rovtah, postavljen 12. 9. 1958 (pokopanih 10 talcev)
- Spominska plošča padlim borcem na stavbi Gasilskega doma v Rovtah, 2. 8. 1962
- Spominska plošča pri Zupanč v Žibršah, postavljena 1955
- Spominska plošča na bivši soli v Žibršah, postavljena 1961
- Spomenik I. in II. svetovne vojne v Rovtah v središču vasi, postavljen 1943 in dopolnjen 1958
- Spomenik Ljube Bavdek v Cestah, postavljen 4. 9. 1975 (aktivistki iz Hotedršice)
- Spominska plošča OF pri Mihevc Ani, postavljena 4. 7. 1975 (tu je zgorel Popit Ivan)
- Gasilski dom Hotedršiča, postavljen 22. 7. 1956 (vojaško kulturni spomenik)
- Laze - nov spomenik, postavljen 1977 (pri Mačkovi čuvajnici)
- Spomenik Tončkov dom, postavljen 1961 (v njem je tudi muzej)
- Spominska plošča pri Korenč, odkrita julija 1967 (v tej hiši se je rodil Popit)

Viri:

Marcel Štefančič - Logatec
(Prazniki Slov. občin)

Pregled spomenikov in spominskih plošč v občini Logatec
(Regionalni zavod za spomeniško varstvo Ljubljana).

Sestavil:
Viktor Premk

Kronika Planinskega društva Logatec

Od leta 1973 do 1978 si je društvo pridobilo preko 320 članov. Ustanovljeno je bilo v letu 1973 v mesecu avgustu. Pobudo za ustanovitev društva je dal Čanžek Janez, dolgoletni planinski delavec. Kot ustanovitelj društva je bil tudi prvi predsednik društva, ki ga tudi vsa leta vodi. Prvi člani odbora so bili še: Kavčič Slavko, Mlinar Vinko, Mivšek Anton, Rupnik Anton, Nagode Janez, Brus itd.

Prvi ustanovni sestanek je bil v Narodnem domu, v jeseni leta 1973. Sklical in vodil ga je Čanžek Janez, dolgoletni član planinskega društva, alpinist, gorski reševalec in gorski vodnik. Na tem zboru je bilo sklenjeno, da se ustanovi planinsko društvo Logatec.

Po tem zboru je začelo društvo množično zbirati članstvo in jih

vodilo na izlete. Kmalu so si za delovanje društva našli lokal, v katerem so še danes. Ustanovili so tudi mladinski odsek na obeh šolah v Lo-

gatu, alpinistično sekcijo, propagandni odsek, markacijski odsek in odsek za izletništvo. Vsi ti odseki žanjejo lepe uspehe pri svojem delu. Skozi tečaje planinskih šol je šlo že večje število članov, ki so si tu pridobili najosnovnejše znanje za hojo in plezanje po gorah.

Za SPLO se vedno in intenzivno pripravljajo z raznimi planinskimi tečaji in seminarji ter orientacijski-

Logaški kraški svet

Logaško polje, s slabimi 6 km² bolj ali manj ravnega dna, spada med manj izrazita robna polja pritočno-ponorniškega tipa. Vode z dolomita zbira Logaščica, ki na stiku zahodnega dolomita in krednega apnenca ponika blizu logaške železniške postaje v obzidan ponor Jačko. Od tu teče voda proti izvirom Ljubljaniče pri Vrhniku.

Čeprav domnevajo, da je v terciarni dobi Ljubljaniča površinsko tekla od Planinskega polja preko Logaškega polja proti Vrhniku, je danes Logaško polje višje kot je Planinsko. V njem ponira Unica n.v. okoli 422 m, to je okoli 59 m nižje kot je dno Logaškega polja. Logaško polje v današnji obliki pa so v glavnem izdelali potoki iz zahodnega dolomitnega ozemlja. Eden od pritokov iz hotedrško-zaplanskega hribovja je pritekal na severni del Logaškega polja, na Pusto polje, ki se s suho dolino odpira proti Ljubljanskemu barju. Po njej potekata stara cesta in železnica. Po danes suhi dolini, ki jo je pustil omenjeni potok, teče cesta iz Logatca proti Rovtam. Više v tej suhi dolini ponira Petkovski potok, ki je nekoč dosegal Pusto polje.

Mimo Logaškega polja teče podzemeljska Ljubljaniča s Planinskega polja proti Vrhniku. Zato naj bi bilo na Logaškem ravniku toliko koliševk. Vkljub nekaj desetletnim naporom jamarjev, da bi dosegli reko, ne vemo točno za njen potek. Le ob zelo visokih vodah zalije voda Ljubljaniče dno brezna Gradišnice, ki je 214 m globoka. Veličasten vhod v to brezno je blizu flišne zaplate pri Kališah. V obodu te flišne zaplate je razvit miniaturni kontaktni kras s slepimi dolinicami, ponori, ponornimi brezni in manjšimi jamami. Nedaleč stran od ceste Logatec-Laze najdemo Vranjo in Skedneno jamo. V slednji so našli okostja medveda in glinene posode. Največja in obenem najdaljša jama v tem delu pa je Najdena (Lippertova) jama. V smeri od Tončkovega doma proti Logatcu se na vrhu Kališ odpira vhod v največje brezno, to je v Kališnico.

Če se hočemo naučiti lepote logaškega podzemeljskega sveta, potem se moramo preseliti na drugo stran Logatca. Če gremo po stari vojaški cesti proti Vrhniku, pridemo do Logaške jame. Vsaj enkrat na leto je v to jamo organiziran spust za nejarjarje. Ob tej priložnosti je jama v celoti električno razsvetljena.

Na robu Logaškega polja leži Šimonovo brezno, ki je globoko 111 m. V Rovtah prevladujejo osameljene krpe krasa na triasnih dolomitih, apnenicah in konglomeratih. Največja je Turkova jama, dolga okrog dva kilometra. Večja je tudi ponorna jama Ovčice s 196 m dolžine.

Če se vrnemo na zahodno stran Logatca, pridemo do območja Hrušice. Ta se odlikuje predvsem z breznimi, saj sta od skupno 23 objektov znani le dve poševni jami. Najgloblje brezno ima 220 m, povprečna globina brezen pa je 50 m. Tu so znana le korozijska brezna s snegom in ledom, starejše podzemeljske votline pa do zdaj še niso odkrite. Tudi v Novem svetu prevladujejo brezna. Skupno je znanih 63 objektov, v treh je tekoča voda. Tu je najgloblje Grudnovo brezno z 61 m globine. V njem je stalno voda, ob največjih poplavih pa deluje kot bruhalnik.

Na območju severno od Hotedršice je raziskanih 24 speleoloških objektov, od tega 15 brezen, 6 suhih jam in 3 vodne ponorne jame, ki pa so po dolžini največje. Najgloblje je Revenovo brezno s 84 m globine.

Tako smo na grobo pregledali kras v Logatcu in njegovi okolici. Takoj vidimo, da so tu predvsem take jame, ki se po svoji globini ali dolžini ne uvrščajo prav visoko na lestvico „največjih“ v Sloveniji. Če pa že niso največje, so vseeno vredne, da si jih ogledamo sami, ali pa v spremstvu članov Jamarskega društva iz Logatca.

Viri: Jamarsko društvo Logatec
(Logaški kraški svet).

Sestavil:
Viktor Premk
avtor: KORENČ Drago.

mi vajami. Društvo zelo skrbi, da se ohranijo tradicije iz NOV, zato se večina članov vsako leto udeleži raznih partizanskih pohodov, večino na Stož, Snežnik Porezen, Blegoš, ki so stalni pohodi in še na ostale prireditve NOV. Vsako leto se tudi udeležijo pohoda po poteh partizanske Ljubljane v večjem številu. Planinsko društvo je ob 5. obletnici obstoja društva in na čast 200-letnice prvega pristopa na Triglav trasiralo novo planinsko pot, imenovano Notranjska planinska pot, ki se začne v Logatcu in je dolga 250 km. To pot je do danes prehodila že 75 planincev. Alpinisti so pokazali v tem času, da so zmožni preplezati tudi najtežje stene v naših alpah. Vsako leto organizirajo alpinistično šolo ter se pripravljajo za letne in zimске vzpone.

Za neutrudno delo je društvo prejelo že več priznanj, tako tudi aktivni člani. Med drugimi je prejelo priznanje OF. Društvo pripravlja vsako leto obširen izletniški program za svoje člane in za občane. Organizira skupinske izlete za mlade in starejše člane. Tako je od leta 1973 že organiziralo preko 120 raznih izletov v naše gore. Društvena skrb je tudi, da opozarja vse svoje člane na varno hojo po gorah in na nevarnosti. O tem obvešča tudi javnost preko časopisja. Za iste se večkrat v letu organizirajo razna planinska predavanja ter na tak način približa občinstvu veselje do naših gor. Prav tako prireja društvo razne razstave o planinstvu in prikazuje s slikami organizirane izlete.

Vsako leto popelje društvo več planincev na planinske tabore in na proslave ob Dnevu planincev.

Društvo ima v svojem staležu poleg ostalih planincev še 4 izkušene alpiniste, 1 gorskega izprašanega vodnika, 2 gorska stražarja in 1 gorskega reševalca, ter 1 alpinističnega inštruktorja. Poleg teh, se v teh panogah planinstva udeležuje še več članov. Za svoje delo v planinstvu je bilo odlikovanih že več planinskih delavcev. Tako je 1 član bil odlikovan z zlato častno značko PZS in s srebrno častno značko PSJ, 1 član s srebrno častno značko PZS in 6 planinskih delavcev z bronasto častno značko PZS. Društvo se vsestransko trudi za razvoj in za množičnost planinstva.

Predsednik PD Logatec
Čanžek Janez

Mercator-Rožnik

trgovina na debelo in drobno
ter gostinstvo, n.sub.o.

TOZD

Dolomiti

trgovina na drobno

61000 Ljubljana,
Tržaška 37/b, n.sub.o.

KARTONAŽNA TOVARNA

LJUBLJANA, n.sol.o.

KMETIJSKA ZADRUGA LOGATEC

GG LJUBLJANA OK in TOZD Logatec

Logatec
Tovarniška c.
tel.: 061/74-276

gojenje gozdov in prodaja
gozdnih asortimentov

INDUSTRIJA LAHKE KONFEKCIJE LOGATEC

KOMBINAT LE SNE INDUSTRIJE

podjetje za gradbene
in komunalne dejavnosti p.o.
Logatec, Poštni vrt 6,
tel. 74-295, 74-505